

LIBRIS

We know
books

This publication has been supported by
the Ministry of Culture of the Czech Republic

Acest volum a fost publicat cu sprijinul
Ministerului Culturii din Republica Cehă

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, sector 6, cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74

0733 131 145, 0728 084 802

difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74

0728 084 802, 0733 131 145

contact@edituraeikon.ro

www.edituraeikon.ro

www.librariaeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)

Editor: Valentin Ajder

Coperta și conceptul grafic: Rora Paliga

Tehnoredactor: Larisa Pleșca

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ČAPEK, KAREL

Cartea apocrifelor / Karel Čapek ; trad. din lb. cehă și
note de Anca Irina Ionescu. - București : Eikon, 2025

ISBN 978-606-49-1415-6

I. Ionescu, Anca Irina (trad. ; note)

821.162.3

KAREL ČAPEK

Cartea apocrifelor

Traducere din limba cehă și note
de Anca Irina Ionescu

E I K O N

București, 2025

În aceeași serie au apărut:

Război cu salamandrele

Fabrica de absolut

Krakatit

Viața și opera compozitorului Foltýn

CUPRINS

Pedepsirea lui Prometeu	7
Despre decăderea epocii	13
În vremurile de demult	19
Tersites	22
Agathon sau despre înțelepciune	29
Alexandru cel Mare	34
Moartea lui Arhimede	40
Legiunile romane	44
Despre cei zece drepti	49
Pseudo-Lot sau despre patriotism	56
Noaptea sfântă	63
Marta și Maria	67
Lazăr	74
Cele cinci pâini	78
Benhanan	83
Cina lui Pilat	88
Crezul lui Pilat	92
Împăratul Dioclețian	97
Attila	103
Iconoclastia	110
Fratele Francisc	120
Ofir	125
Goneril, fica lui Lear	133
Hamlet, prințul Danemarcei	137
Spovedania lui Don Juan	146
Romeo și Julieta	154
Domnul.Hynek Ráb din Kufštejn	161
Napoleon	168

Pedepsirea lui Prometeu

Tușind din când în când și mormăind după o lungă dezbatere introductivă, senatul extraordinar s-a retras să delibereze la umbra măslinului sacru.

- Ei bine, domnilor, a căscat Hypometeu, președintele senatului. Da' știu că ne-am întins al naibii de mult. Cred că nici nu ar mai fi nevoie să prezint rezumatul, dar ca să nu existe obiecții cu privire la nerespectarea formalităților... Așadar, inculpatul Prometeu, cetățean al acestui loc, a fost adus în fața instanței deoarece a inventat focul și, prin aceasta, a încălcat cumva... ăăă... ordinea existentă, și a recunoscut, mai întâi, că într-adevăr a inventat focul; apoi, că este în stare să-l producă în orice moment dorește printr-o acțiune numită frecare pe amnar; în al treilea rând, că nu a ținut secretă această descoperire periculoasă și nici nu a anunțat-o organelor în drept, ba chiar a fost pusă pe ascuns la dispoziția unor persoane neautorizate, așa cum a reieșit din mărturia persoanelor în cauză, pe care tocmai le-am ascultat. Eu cred că este suficient și că am putea trece imediat la un vot cu privire la vinovăția inculpatului și la sentință.

- Iertați-mă, domnule președinte, a obiectat asesorul Appometeu, dar consider că, dată fiind însemnătatea deosebită a acestui tribunal extraordinar, ar fi mai corect să

procedăm la formularea sentinței după o deliberare amănunțită și, ca să spun așa, după o dezbatere multilaterală.

-Cum doriți, domnilor, a încuviințat conciliant Hypometeu. Chestiunea este desigur clară, dar dacă vreunul dintre voi mai are ceva de adăugat, vă rog.

-Aș îndrăzni să remarc, a luat cuvântul alegătorul Ameteu, tușind așa cum se cuvine, că după părerea mea în toată această chestiune ar trebui să fie subliniat un aspect special. Domnilor, am în vedere latura religioasă. Dați-mi voie să vă întreb, ce este acest foc? Ce este această scânteie scăpărătoare? După cum a mărturisit chiar Prometeu, nu este altceva decât un fulger, și fulgerul, așa cum știe toată lumea, este o manifestare a puterii speciale a lui Zeus, Stăpânul tunetelor. Vă rog să-mi explicați, domnilor, cum de a avut acces acest Prometeu oarecare la focul zeilor? Cu ce drept a pus mâna pe el? De unde l-a luat, în general? Prometeu ar vrea să ne facă să credem că l-a născocit el, pur și simplu, dar aceasta este o scuză stupidă, dacă ar fi vorba de o chestiune atât de nevinovată, de ce nu ar fi inventat focul unul dintre noi, de exemplu? După părerea mea, domnilor, Prometeu a furat pur și simplu focul, și mai exact, l-a furat de la zeii noștri. Nu ne poate deruta prin faptul că neagă și răstălmăcește totul. Și nu aș califica fapta lui penală drept un simplu furt, ci mai degrabă o crimă de blasfemie și sacrilegiu. Iar noi suntem aici pentru a pedepsi sever această îndrăzneală nemaiauzită și pentru a proteja proprietatea sacră a zeilor noștri naționali. Asta e tot ce am vrut să spun, a încheiat Ameteu și și-a suflat energic nasul în tivul hlamidei.

-Bine spus, a fost de acord Hypometeu. Mai are cineva altceva de comentat?

-Îmi cer scuze, a vorbit Appometeu, dar nu pot să fiu de acord cu concluziile stimatului domn coleg. M-am uitat când numitul Prometeu a aprins focul; și am să vă spun sincer, domnilor - așa, ca între noi -, nu e cine știe ce mare scofală. Orice leneș, pierde-vară și păstor de capre ar fi putut să descopere focul; iar noi nu l-am descoperit numai pentru că un om serios - asta se înțelege de la sine - nu are nici timp, nici chef să se joace frecând niște pietre între ele. Îl asigur pe colegul Ameteu că sunt niște forțe cât se poate de obișnuite ale naturii și nu este de demnitatea unui om înțelept să se ocupe de ele și cu atât mai puțin de demnitatea zeilor. După părerea mea, focul este un fenomen prea banal pentru a avea vreo legătură cu lucrurile sacre pentru noi toți. Dar există o altă latură a problemei, asupra căreia trebuie să atrag atenția, domnilor colegi. Se pare că focul este un element foarte periculos și chiar dăunător. Ați auzit mai mulți martori care au declarat că, încercând invenția infantilă a lui Prometeu, au suferit arsuri grave și, în unele cazuri, au fost provocate pagube proprietăților. Domnilor, dacă utilizarea focului se va răspândi din vina lui Prometeu, ceea ce, din păcate, nu mai poate fi oprit, niciunul dintre noi nu va mai fi sigur de viața sau de bunurile sale; iar asta, domnilor, poate însemna sfârșitul întregii civilizații. Este suficientă cea mai mică neglijență - și unde se va opri acest element dezlănțuit al naturii? Prometeu, domnilor, a comis o imprudență condamabilă când a introdus în lume un lucru atât de dăunător. Aș califica fapta comisă de el drept o infrațiune de vătămare corporală gravă și

de punere în pericol a siguranței publice. Având în vedere acest lucru, sunt pentru o pedeapsă cu închisoarea pe viață, în temniță grea cu cătușe. Și cu aceasta am încheiat, domnule președinte.

- Aveți întru totul dreptate, domnule coleg, a pufnit Hypometeu. Aș dori doar să mai adaug, domnilor, de ce am avea nevoie de foc? Ce, strămoșii noștri au folosit focul? Să vii cu așa ceva este pur și simplu o dovadă de lipsă de respect față de ordinea moștenită, este... ăăă... o activitate subversivă. Joaca cu focul, asta ne mai lipsea! Și gândiți-vă, domnilor, unde se va ajunge: oamenii se vor moleși în jurul focului, se vor tolăni la căldură și în confort în loc să... ei bine, în loc să lupte și așa mai departe. Asta va duce la trândăvie, la un declin al moralității și, în general, la dezordine și toate cele. Pe scurt, trebuie să facem ceva împotriva acestor manifestări nesănătoase, domnilor. Este un moment important și așa mai departe. Asta e tot ce am vrut să vă amintesc.

- Foarte corect, a spus Antimeteu. Cu siguranță că suntem cu toții de acord cu președintele nostru că focul lui Prometeu poate avea consecințe impredictibile. Domnilor, să nu ascundem faptul că este un lucru extraordinar. Să avem focul în stăpânirea noastră - câte posibilități noi ni se deschid! Să vă numesc doar câteva: să ardem recoltele inamicului, să dăm foc plantațiilor lor de măslini și așa mai departe. Prin foc, domnilor, nouă, oamenilor, ne este dată o nouă putere și o nouă armă; prin foc devenim aproape egali cu zeii, a șoptit Antimeteu, și a răbufnit brusc:

- Îl acuz pe Prometeu că a încredințat acest element divin și invincibil, care este focul, păstorilor și sclavilor,

tuturor celor care au venit să-l ceară, și nu l-a pus în mâinile celor chemați să-l păzească ca pe o comoară națională și să-l stăpânească. Îl acuz pe Prometeu că, în felul acesta, a furat focul, care trebuia să fie taina prinților. Îl acuz pe Prometeu, a strigat emoționat Antimeteu, că i-a învățat și pe străini să facă focul! Că nu l-a ascuns nici măcar de dușmanii noștri! Oferind focul tuturor, Prometeu ni l-a furat nouă!! Îl acuz pe Prometeu de înaltă trădare! Îl acuz de conspirație împotriva comunității! a strigat Antimeteu.

De atâta răcnit, Antimeteu a început să tușească.

- Propun pedeapsa cu moartea, a strigat el.

- Așadar, domnilor, a spus Hypometeu, mai dorește cineva să ia cuvântul? Ei bine, după părerea instanței, acuza-tul Prometeu este găsit vinovat de blasfemie și sacrilegiu, precum și de infracțiunea de vătămare corporală gravă, de daune provocate unei proprietăți străine și punerea în pericol a siguranței publice, precum și de crimă de înaltă trădare. Domnilor, propun să i se aplice fie o condamnare pe viață la temniță grea și cătușe, fie pedeapsa cu moartea. Hm.

- Sau amândouă, a rostit Ameteu gânditor. Ca să se dea satisfacție ambelor propuneri.

- Cum adică, două pedepse? a întrebat președintele.

- La asta mă gândeam și eu, a mormăit Ameteu. S-ar putea face cam așa..., să-l condamnăm pe Prometeu să fie înlănțuit pe viață de stâncă..., iar vulturii să-i ciugulească ficatul lui păcătos, înțelegeți?

- Ar merge, a rostit mulțumit Hypometeu. Domnilor, asta ar fi o pedeapsă exemplară pentru astfel de... ăăă... excentricități criminale, nu-i așa? Are cineva obiecții? Atunci se cheamă că am terminat.

-Tati, dar de ce l-ați condamnat pe Prometeu la moarte? l-a întrebat seara la cină pe Hypometeu fiul acestuia, Epimeteu.

-Nu înțelegi, a mormăit Hypometeu, mușcând din copanul de oaie. Doamne, copanul ăsta prăjit este mai bun la gust decât crud; uite că e și focul bun la ceva. Din motive de interes public, înțelegi? Unde am ajunge dacă oricine ar putea face o invenție mare fără să fie pedepsit? Dar tot mai trebuie ceva la copanul ăsta - știi ce! a exclamat el bucuros. Pulpele trebuie să fie sărate și frecate cu usturoi! Așa este!! Băiete, asta zic și eu descoperire! Vezi tu, lui Prometeu nu i-a trecut prin cap așa ceva!

Lidové noviny, 5 iunie 1932

Despre decăderea epocii

În fața peșterii era liniște. Bărbații plecaseră dis-de-dimineată, agitând suliițele spre Blansko sau Rajec, unde se afla o turmă de reni; femeile, între timp, culegeau boabe de afine în pădure și numai din când în când se auzeau strigătele și sporovăiala lor; copiii probabil se zbenguiau la pârâu - la urma urmei, cine să-i păzească pe derbedeii aceștia zvăpăiați și neastâmpărați. Iar bătrânul Janeček, omul din comuna primitivă, moțăia în liniștea plăcută, în soarele blând de octombrie. Adevărul este că sforăia pe rupte și fluiera pe nas, dar se prefăcea că nu doarme, ci păzește peștera tribului și domnește peste ea, așa cum se cuvine unui bătrân șef de trib.

Bătrâna lui nevastă, Janečková, întinsese o piele de urs proaspătă și începuse să o răzuiască cu o cremene ascuțită. Acest lucru trebuie făcut temeinic, bucățică cu bucățică, nu așa cum face cea tânără, își spunea bătrâna Janečková; aia doar o rade un pic, iar apoi pleacă să se giugiulească și să se zbenguie cu copiii - astfel de piei, își spune în gând bătrâna Janečková, nu rezistă, nici vorbă de așa ceva, se întind sau se scorojesc; dar nu am de gând să mă amestec, își spune doamna Janečková, dacă fiul meu nu-i spune nimic, dar asta este adevărul - cea tânără nu știe să facă economii. Și aici blana e străpunsă, chiar în mijlocul spatelui!

Oameni buni, zice bătrâna, care nătărău a înjunghiat ursul ăsta drept în spate? Păi așa se strică toată pielea! Asta omul meu nu ar fi făcut niciodată, își spune bătrâna exasperată, el țintea întotdeauna în gât...

- Ah, da, a gemut bătrânul Janeček și s-a șters la ochi. Tot nu s-au întors?

- Nici vorbă, a mormăit bătrâna. Trebuie să mai aștepți.

- Daa, a suspinat bătrânul, clipind din ochi somnoros. Nici vorbă să se întoarcă. Ei, asta e. Și unde sunt femeile?

- Dar ce, le păzesc eu? a mormăit bătrâna. Păi cască și ele gura pe undeva...

- Ah, da, a căscat bunicul Janeček. Cască gura pe undeva. În loc să... în loc să..., să zicem, asta sau aia... Deci asta e!

S-a făcut liniște. Numai bătrâna Janečková răzuia înverșunată și furioasă pielea crudă.

- Ascultă ce-ți spun, a spus Janeček, scărpinându-se gânditor la ceafă. Ai să vezi că iar nu aduc nimic. E la mintea cocoșului - cu sulițele astea ale lor prăpădite de os... Iar eu îi tot spun fiului meu: Uită-te, niciun os nu este suficient de tare și de rezistent ca să faci din el suliță! Asta înțelegi până și tu, deși ești femeie, că nici osul, nici cornul nu au suficientă forță de străpungere, nu-i așa? Cu el lovești în os, dar osul cu os nu-l poți străpunge, nu-i așa? E la mintea cocoșului. Aici trebuie o suliță de piatră, fată dragă. Se înțelege, e mult mai mult de muncă, dar asta da unealtă! Dar ce, parcă fiul te ascultă?!

- Știi foarte bine, spune amărâtă doamna Janečková. În zilele noastre nimeni nu mai vrea să primească ordine.

- Dar eu nu dau ordine nimănui, s-a burzului bunicul. Dar nici nu vor să asculte de sfaturi! Ieri am găsit acolo

sub stâncă o bucată frumoasă și netedă de cremene. Ar fi fost suficient s-o strunjească puțin pe margini ca să fie mai ascuțită și ar fi avut un vârf de suliță admirabil. Așa că o iau acasă și i-o arăt lui fiu-meu: Uite, asta zic și eu piatră, nu-i așa? Da, zice el. Și ce-i cu asta, tată? Păi, da, ar putea fi înfiptă într-o suliță. Fugi de aici, tată, zice el, cine să o strunjească și să migălească la ea? Că avem o grămadă de gioarse în peșteră, dar nu sunt bune de nimic; nu se ține de bățul suliței, oricât ai lega-o - așa că ce să faci cu ele? Sunt niște leneși, spune tăios bătrânul. În zilele noastre, nimeni nu mai vrea să lucreze cum se cuvine o bucată de cremene, asta e! Sunt comozi! Se înțelege, un vârf de os ca ăla se face una-două, dar ți se rupe în orice moment. Păi nu contează, spune fiul meu, pune unul nou și gata. Da, dar unde o să se ajungă în felul acesta? Una-două, o suliță nouă! Păi spune și tu, cine a mai văzut așa ceva până acum? Fată dragă, un vârf zdravăn de cremene ca acesta te ține ani de zile! Dar îți spun că o să ajungă tot la vorbele mele, vor fi bucuroși să se întoarcă la armele noastre cinstite din piatră! De aceea le pun deoparte când le găsesc - săgeți vechi, lame și cuțite de silex. Iar ei spun că astea sunt gioarse vechi!

Bătrânul se sufoca de durere și de indignare.

- Ei bine, vezi tu, a intervenit doamna Janečková pentru a-i abate gândurile la altceva. Așa este și cu pieile. Mamă, îmi spune cea tânără, de ce tot răzuiți așa de mult, păcat de atâta muncă; încercați să frecați pielea măcar o dată cu cenușă, cel puțin nu duhnește așa de urât. Mă înveți tu pe mine, se răstește bătrâna la nora absentă, eu știu ce știu! De când mă știu, pielea doar se răzuiește - și ce piei erau pe vremea mea! Se înțelege, păcat de atâta muncă - orice,